

LIBER PRIMVS

bus inscribitur. adeo q̄ litteram quæ est in fine de p̄ribus impudenter immutarunt uel potius tineis ac humidatibus subterraneis oblitteratam inscie deprauarūt uti ī inferioribus diffuse disputabimus. Et hæc satis de ordine eius qui de longitudine ac breuitate uitæ dicitur dictum sit: nunc de iuuentute ac senectute dicendum est.

Ordo libri qui est de iuuentute & senectute.

Caput. XIII.

a Lia coniugatio de p̄dictis est iuuentus & senectus. q̄ sunt uitæ q̄dā status. generatio. n. secundum naturā prior est: cū sit aīæ nutritiua ī calido participatio. Vita uero secūdo succedit. cū sit eius mansio. Hæc at̄ mansio diuersos habet status: siue modos. primus cōsistit in caloris augmēto. & in hoc est iuuentus communi accepto uocabulo. In postremis calor diminiuit sub qua diminutione miserabiliter peragrat senectus. In medio uero q̄dam status intercidit inter iuuentutē & senectutē medius. Ordo huius libri ē: quoniā mox ad eū seq̄tur qui de causa longitudinis ac breuitatis uitæ diseruit. eo ī fine hunc ordinē sic approbante. (Nūc de aliis animalibus dicta est cā. & de magnitudine uitæ & uitæ breuitate Reliquum aut̄ nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte. iis deternūnatis finē utiq̄ habebit quæ de aīalibus methodus) Huic libro nōnula in octauo de historiis post longitudinē ac breuitatē uitæ: de reiuuuescentia ibidem tractata sic incipientia: correspondent. (Nōnulla ex iis quæ cōduntur exuunt id q̄d senectus uocatur) paucis. n. ibidem de reiuuuescentia quoquomō scriptis: in causarū inquisitione plurimoḡ fit speculatio. Hic ē ordo in historiis plantarū a Theofrasto obseruat. post uitā. n. plantarum: iuuentutem & senectutem docet. Et hæc sufficiant de iuuentute & senectute. post quem ille sequitur liber qui de inspiratione & expiratione dicitur.

Ordo libri de inspiratione & expiratione.

Caput. XV.

a Nspiratio & expiratio est una de p̄fatis coniugationibus ab animali remotioribus. nō est enim propinq̄ aīalis operatō neq̄ pp̄ria quoniā paucis Cōuenit aīalibus. licet solis. maxime quoniā nō electiōe tantum sed ē natura operante sit. hic liber incipit (De respiratione. n. aliqui quidem & c.) ordo huius est quoniā ei uicinus est libro qui de iuuentute & senectute dicitur. In principio huius nihil colligit. n. nil proponitur. neq̄ in fine libri p̄cedentis de hoc aliquid sit. & merito. quoniā de eis ī principio p̄cedentis libri propositū fuerat: cū dicebat. (De iuuentute aut̄ & senectute & morte & uita nunc dicendum. simul aut̄ & respiratione necessariū fore causas dicere. quibusdā. n. aīalium pp̄ hoc accidit uiuere & non uiuere) ex iis in patet ad eum sequi debere qui de iuuentute & senectute dicitur. patet insuper inspirationē & expirationē unum eē de mortis & uitæ cognatis. cū per inspirationē & expirationē uiuere contingat aīali & nō uiuere: sed mori. Huic libro nihil determinati respondet in historiis. licet in octauo. & alibi plurima de aīalium inspiratione ac refrigerio sparsim p̄tractata sint: tum per pulmonē tum per branchas: aerem. & aquam atrahendo. Expeditis iis de inspiratiōe: ad eum q̄ de morte & uita dicitur: transeundum est.

Ordo libri de morte & uita.

Caput. XVI

l Liber de uita & morte qui incipit (Est quidē igit̄ oibus aīalibus cōe generatio & mors): aliis libris per hoc principū primo aspectu nō uidet̄ esse cōnexus. cum in eius p̄cipio nihil dicēdoḡ p̄ponat̄ nihil de p̄tractatis colligat̄. Cæterum aliter ab hoc se habet ueritas. Nam in principio libri de longitudine & breuitate uitæ: de morte & uita se tractaturū fore p̄posuerat: cū dixit (De somno q̄dem igit̄ & uigilia dictum est prius de uita aut̄ & morte dicendum posterius) & in fine eiusdē ait (Reliquū aut̄ nobis considerare de iuuentute & senectute. & morte & uita) & in principio eius q̄ de iuuentute & senectute scriptū reperit (De iuuentute aut̄ & senectute & morte & uita nunc dicendū.) Præter hæc uidemus q̄ huius libri principium sub forma conclusionis sit factum. hoc mō (est quidem igit̄ oibus aīalibus cōe generatio & mors) q̄ cōclusio ex iis inferit̄ q̄ ultimo de inspiratione dicta fuerat. ex quo. n. īspiratio uitā cōseruat īpotentia aut̄ mouēdi pulmonē & branchas: ē mortis causa: siue illa cā sit pp̄ senectutem uel pp̄ alias causas destruentes. sicuti in ultimis libri de inspiratione mox p̄scriptum fuerat ab Aristotele: & cū aīal quodq̄ necessario. si uiuit ad senectutē deueniat: ueniens aut̄ ad senectutē īpotentia fit refrigerii ex defectu mēbri refrigerantis: ad quā īpotentiam seq̄tur mors. ergo mors erit cōis oī aīali. ex iis igit̄ demonstratū est q̄ hic liber q̄ est de uita & morte: nō ē aliis incōnexus. sed a prime cōnexus. tum q̄ in aliis locis de hoc libro p̄positū fuit. tū ex sui p̄cipio. sub forma cōclusionis factū. Ordo igit̄ huius est quoniā ultimū totius methodi naturalis obtinet locū. ultius. n. est eoḡ q̄ agūt de iis q̄ aīalibus at̄inent prout a sola natura fiūt. Ultimū. n. opus naturæ solius q̄d aīali at̄iet: ultio iter aīalia tractari debet. hoc at̄ ē mors. In hoc at̄ libro plura de morte pauca uero de uita tractant. quoniā de uita plura ī eo q̄ de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ tractata sunt. dixi at̄ (Solius naturæ) quoniā naturæ opus q̄d nō sola natura sed artificio quoq̄ subministrante pficiscit̄: q̄le ē lāgor & sanitas: post uitā & mortē ī cōfinio tāq̄ res naturæ & artis cōtermia: p̄tractari oportet dixit. n. ī fine libri de uita & morte (De uita q̄dē igit̄ & morte & de cognatis huius speculationis dictū ē de oīb) Intēdēs p̄ hęc speculationē eā q̄ de uita & morte. cognata at̄ huius speculationis sūt q̄ simpliciter a nā sola eueniētia: uitæ at̄inet & morti. ueluti lōgitudō ac breuitas uitæ. & status iuuetutis & senectutis. & īspiratio & expiratio. q̄ uitā cōseruat. & corrupte destruit. Est. n. hic epilogus totius tertie ptis methodi de aīalibus. q̄ ē de uita & morte & iis cognatis: oibus in unū cōphenis. Apparet ē q̄ hic liber sit ultimus p̄ ea q̄ ī fine de lōgitudine ac breuitate uitæ scripta sunt. (Reliquū at̄ nobis cōsiderare de iuuetute & senectute. & morte & uita. iis. n. determinatis finē utiq̄ hēbit q̄ de aīalibus methodus) Huic at̄ ī historiis respōdēt ea q̄ ī octauo de diuersa aīaliū uita tractata sunt. si uero quod de moribus tractat̄ in historiis. nihil determinati in theoria causarū correspōdet. nisi q̄ de sanguine turbido ac claro: crosso & subtili: in libro de partibus aīalium ab Aristotele disputatū est. Cæterū lāgor & sanitas quibus aīalium mortem p̄cedant: de eis tamē Aristoteles & in historiis & in causarum theoria post mortem & uitam pertractauit. eo q̄ nō a natura sola sed arte subministrante facta sint. quare in contermio phisici ac medici doceri debent. hæc aut̄ ratione & causa deficiente in plantis Theofrastus in plantarū historiis merito de morte post langorem & sanitatem docuit. Et hæc satis sint de ordine eius libri qui est de uita & morte.

LIBER PRIMVS

& generaliter oīum librorum qui de rebus aīali spectantibus a natura sola productis speculari. Nunc autem ad aīalium passiones transeundum est: q̄ non sola natura operante: sed arte subministrante efficiunt quādoq; . hæc autem sunt langor & sanitas. de quibus ī libro q̄ de langore & sanitate inscribit̄ determinatum est. quem librū tanq̄. ultimū in naturali scientia illi naturales postremo attingunt & ibidem desinunt qui medicinam adiscere nolunt: ad ulteriora non progredientes. a quo etiam libro prima medicīnæ suscipiunt principia naturales illi q̄ ultra naturalia medicā artē adiscere cupiunt. ea. n. principia in libro illo contermino tradita p̄cognoscentes: & tanq̄ lac ab ubere & cibū mollē ignari medicīnæ aptū sugentes ad ulteriora artis medicæ tanq̄ ad cibū grossum dentibus molendum iam leuiori cibo nutriti: oportune accedunt. de cuius libri ordine nunc est agendum.

Ordo libri de sanitate & langore & q̄ eum librum Aristoteles composuerit.

Caput. XVII.

Angor & sanitas ad certos usq; terminos physico res dōesticae sunt. sunt. n. uiuentibus anexe pprietas. nō enim morbus aut sanitas uita carentibus euenire ualent. quare cū physici sit plenā de uiuentibus trade re doctrinā: sua quoq; intersit de sanitate ac langore prima saltē docere principia hoc quoq; ex iis manifestum sit. nā rationales medici cū a naturali discedūt disciplina: mox sub medicīnæ p̄ceptis se offerunt: lepidissimi et philosophi naturales de medicina minie curantes: eo usq; p̄cedūt quo medicīnā attigerint. hæc enī quæ de rationalibus dixi medicis & lepidissimis physicis clare demōstrat̄ & q̄ utriusq; scientiæ quoddā ē cōterminū & q̄ utra p̄cipia medicīnæ a physico medicus mutuo accipiat q̄re sanitatis & lāgoris tractatio philosopho naturali usq; ad aliquē terminū necessaria est. Hæc aut tractatio in eo q̄ de langore & sanitate ab Aristotele expedita fuit. In cuius libri fidem tametsi nullum unq̄ uiderim cōpletū tractatum: nec aliquē de latinis aut arabibus seu græcis auctoribus legerim: qui hunc librū se uidisse dixerit ego tamen nōnulla huius libelli uerba: principii ordinentia: litteris scripta græcis post eū q̄ de morte & uita in exēplari quodā iuueni græco. q̄ infetius ponenda sunt. Accedit ad hanc ueritatē illud quoq; qd̄ in libro secundo de partibus aīalium scriptū inuenimus: dum de cerebro loqueret̄ (Sed de iis cū de morborum causis agitur diserere cōgruum est. uidelicet quo ad tractare de iis naturalis scientiæ interest. Huius et̄ testimoniū illud est qd̄ circa principia libri de cā longitudinis & breuitatis uitæ de hac tractatione sic scriptum est (De somno q̄dem igitur & uigilia dictum est prius: de uita aut & morte dicendū posterius: similiter aut de lāgore & sanitate: q̄tū adiacet naturali philosopho. Ex q̄bus oībus patet Aristotelē de sanitate ac langore p̄tractasse. liber at̄ eius seu eius libri p̄cipiū: & oē qd̄ de hoc uidimus sic se habet (ὡς περὶ τῆς υγείας καὶ νόσου σὺ μόνον εἶπες τὴν ἰατρικὴν ἀλλὰ καὶ φυσικὴν μέχρι τὸν ὥσπερ αἰτίας εἴπωμεν Δε διαφέρουσι καὶ ἡ διαφορά τὰ θεωροῦσιν οὐ δειλὰ θάνατον εἰσὶν ὅτι Δε συμνόσος ἡ πράγματι μέχρι τῆς νόσου εἶπες τὴν μαρτυρεῖ τὸ γινόμενον τὴν τὴν σαρκατρικῶν ὅσοι κομψοὶ ἢ περὶ ἐρσοὶ λεγούσιν τὰ ὡς περὶ φύσεως ἢ τὰς ἀρχὰς ἐκεῖθεν ἀξίον σὶ λαμβάνειν ἢ τὴν ὡς περὶ φύσεως πράγματεν ὅτων οἱ χαρὶ εἶπες τὰ τοῖς σχεῖνον τὴν λείψανον εἶπες τὰς ἀρχὰς τῆς ἰατρικῆς. Quod sic interpretatur) De sanitate aut & egritudine non solum medici uerū etiam physici usq; quid interest causas dicere. quatenus uero differūt: & quatenus differentia: speculari: latere nō oportet. Nā q̄ ea tractatio cōtermina sit usq; qd̄ testat̄ qd̄ fit. & n. medicorū q̄cūq; disertī curiosi ue dicunt: de natura dicunt: & illinc p̄cipia facienda putant. q̄cūq; uero de natura negociant̄: elegantissimi fere ad medicīnæ principia tractationem suā deponunt.) Hæc. n. sunt illa pauca q̄ de sanitatis & langoris causis post librū de morte & uita mox ī græcis exēplaribus scripta inuenimus. Ordo at̄ huius ē quoniam mox seq̄ ad eū q̄ ē de uita & morte. hoc priō patet ex iis q̄ ī fine libri de uita & morte: & ī principio libri huius per continuationē sic scripta rep̄unt. (De uita igit & morte & q̄ ad hanc speculationē p̄tinet dictū ē fere de oībus. De sanitate at̄ & egritudine nō solū medici uerū et̄ physici usq; qd̄ interest cās dicere) Talis. n. horū librorū repta ē apud exēplaria græca scā cōtinuatio. Accedit ad hoc quoniam licet de sanitate ac lāgore uaria ac uario mō tractent̄ a medicis & a nāli philosopho: horū tamē doctrina cōtermina eē debet. igit̄ qd̄ physici erit finis. medicæ artis erit p̄cipiū. & hoc sensit Aristoteles cū post p̄fata subdidit (Quatenus uero differāt & q̄teno d̄ria speculari latere nō oportet. nā q̄ ea tractatio cōtermina sit usq; qd̄ testat̄ qd̄ fit) Quod at̄ hæc duæ scīæ cōterminæ sint: q̄ assumptū fuerat eo q̄ppe Aristot. demōstrat̄ mō: quo ī eo q̄ de sensu & sensibili demōstratū fuerat. dicens (Etenim medicorū q̄cūq; disertī curiosi ue d̄nt de natura dicūt. & illinc p̄cipia sumēda putāt. q̄cūq; uero de uatura negociant̄ elegantissimi fere ad medicīnæ p̄cipia tractationē suā deponūt.) Ex iis uerbis liq̄do patet tractationē de sanitate ac morbo usq; ad certos limites ipsi physico & medico cōterminā eē. q̄re cū tractatio de lāgore & sanitate usq; ad certos limites medius eorū sit cōterminus: ita ut cū naturales illud deuenierit. s. ad medicīnæ p̄cipia uia tractationē suam deponāt: & finiat̄ medici at̄ incipientes illic sua capiāt p̄cipia. hæc nobis clarissime demōstrat̄ libellū de sanitate & lāgore ab Aristotele factū: q̄ morbi ac sanitatis uia p̄cipia scrutat̄: seq̄ mox debere ad eū q̄ d̄ morte d̄ & uita. q̄ ē de iis q̄ ultio a sola nā aīaliū eueniūt. & eē iā initiū alterius artificis. s. medici: q̄ rōne utit̄. Nec obstat q̄ plātarū cognitio ad physicā doctrinā cōplemētū eā seq̄ p̄tē q̄ ē de aīalibus methodus. nā & si ad naturalis disciplinæ cōplemētū: plāta ip̄sæ post aīaliū cognitionē necessariæ sint: ad cognoscēda tū sanitatis ac lāgoris p̄cipia priā & cās priās: q̄ ī qlitatū ac elemētōrū humorūq; tēperie ac distēperie a nāli cursu cōsistūt: cuius cognitiōis officiū libro huic de lāgore & sanitate p̄tinet plāta ip̄sæ necessariæ nō sunt. neq; iter physicū & medicū cōterminē putari debēt. sed ea sola ps q̄ aīalibus attinet ipsi morbo & sanitati cōtermina eē debet. Plāta. n. cognitio a physico tradita sanitatis aut morbi causas nō docet intrinsecas & essentielles. quoniam hæc solæ animalibus intrinsecas eueniunt. hæc enim sunt elementorum ac humorū distemperantia & tēperies a p̄cipiis generatiōis & ab elementis extrinsecis & locorū mutatiōibus euenientes. quorum plantæ in nullo sunt p̄ticeps causæ. Ad hæc ī p̄cipio libri de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ ait. (De somno q̄dem igit & uigilia dictum est prius de uita autem & morte dicendum posterius. similiter at̄ de langore & sanitate quantū adiacet naturali philosophiæ. nūc aut de cā eius qd̄ est hæc quidem esse longæ uitæ hæc autem breuis. sicut dictum est prius. considerandum) per quæ